

MULKNI IJARAGA BERISHDAN DAROMADLARNI SOLIQQA TORTISH JARAYONLARI

Abdullaeva Charos Abdullo qizi
Bank-moliya akademiyasi magistranti

Mulk ijarasi bo'yicha soliqqa tortishning ma'muriyati bilan bog'liq tadqiqotlar dolzarb va har tomonlama o'rganishni talab qiladigan mavzu bo'lib, bir qator asosiy jihatlariga asoslanadi. Avvalo, bu hududning iqtisodiy ahamiyatini unutmashimiz kerak. Ijara mulk iqtisodiy rivojlanishning kuchli katalizatori bo'lib, turli sohalarga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatadi: qurilish, turizm, savdo va boshqalar. Bu yo'nalisdagi samarali soliq siyosati nafaqat investitsiya jarayonlarini rag'batlantirish, balki tegishli tarmoqlarni jadal rivojlantirish uchun qulay infratuzilmani yaratadi, bu esa, o'z navbatida, sog'lom iqtisodiy muhitni yaratib, umumiy iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, shuni ta'kidlash kerakki, ushbu o'zgarishlarni amalga oshirish 186-sonli soliq kodeksi va tegishli g'aznachilik hisobini avtomatik ravishda shakllantirishni ham nazarda tutadi. Bu ijara mulkidan soliq tushumlarini hisobga olish va undirishning yanada samarali jarayonini ta'minlaydi. Soliq to'lovchi soliqni hisobotlarni taqdim etmasdan to'lamoqchi bo'lsa, ushbu soliqning kodini (186) ochish uchun ro'yxatdan o'tgan joydagi soliq organiga murojaat qilishi kerak. Ushbu chora soliqlarning yangi qoidalarga muvofiq to'lanishi ustidan shaffoflik va nazoratni ta'minlashga qaratilgan.

O'zbekistonda soliq majburiyatlari doirasida o'z mol-mulkini ijaraga berishdan soliq solinmaydigan daromad oladigan jismoniy shaxslar belgilangan muddatlarda dastlabki deklaratsiya taqdim etishlari shart, bu esa soliq tizimining samaradorligi va shaffofligini ta'minlashning muhim jihati hisoblanadi. mamlakatda.

O'zbekiston qonunchiligiga muvofiq, mol-mulkini ijaraga berishdan daromad oluvchi jismoniy shaxslar quyidagi hollarda dastlabki deklaratsiya taqdim etishlari shart:

– Ijara daromadi olingan kundan boshlab birinchi oy tugaganidan keyin besh kun ichida. Ushbu muddat soliq organlarini daromad olish fakti to'g'risida tezkor xabardor qilishni ta'minlash uchun mo'ljallangan.

– Yalpi yillik daromad deklaratsiyasi asosida soliq to'lovchi jismoniy shaxslar joriy yilning 1 fevralidan kechiktirmay dastlabki deklaratsiyani taqdim etishlari shart. Bu soliq majburiyatlari yillik deklaratsiyaning bir qismi sifatida o'z vaqtida hisobga olinishini ta'minlaydi.

Yil oxirida yillik soliq summasi hisoblab chiqiladi, bu haqiqiy daromadga asoslanadi. Ushbu summa bilan yil davomida to'langan summalar o'rtasidagi

farq keyingi yilning 1 iyunidan kechiktirmay undirilishi yoki soliq to'lovchiga qaytarilishi kerak. Bu mexanizm soliq majburiyatlarini haqiqiy moliyaviy dinamikaga mos ravishda tuzatish imkonini beradi.

1.1- jadvalda O'zbekistonda ko'chmas mulkni ijaraga berishdan olinadigan daromadlarni soliqqa tortish va ro'yxatga olish bo'yicha umumlashtirilgan ma'lumotlar keltirilgan. Jadvalda jismoniy, yuridik shaxslar va yakka tartibdagi tadbirkorlar o'rtasidagi ijara munosabatlarining turli stsenariylari keltirilgan, shuningdek, ijaraga olingan binolarning xususiyatlariga, uning joylashgan joyiga va ijarachi turiga qarab soliqqa tortish xususiyatlari ko'rsatilgan. Qayd etilishicha, Toshkent, Nukus va viloyatlar markazlaridagi turar-joy binolari uchun har kvadrat metr uchun turli xil eng kam soliq bazasi stavkalari belgilangan, daromadlarni to'lash manbasiga qarab soliq to'lashning turli muddatlari nazarda tutilgan.

№	Ijaraga beruvchi	Ijaraga oluvchi	Mulk joylashuvi	Soliq bazasi	Soliq stavkasi	Soliqlarni to'lash muddatlari	Ro'yxatda n o'tish E-ijara	Uy egasi uchun oqibatlar	
								nalog	imuvestvo
1	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar	Toshkentdagi joylashuv	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 15,500 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar dastlabki deklaratsiyaga ko'ra	Talab etiladi	Yo'q	-
2	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar	Nukus va viloyatlar markazlarida noturar joy	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 9,500 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	Yo'q	-
3	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar	Boshqa tumanlardagi joylashuv	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 4,000 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	Yo'q	-
4	Jismoniy shaxslar	Yuridik shaxs	Toshkentdagi non-joy joylashuv	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 32,000 so'm	12%	Ariza beruvchidan kvitansiya, to'lov kunida	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi
5	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar, jismoniy shaxs	Toshkentdagi non-joy joylashuv	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 32,000 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi
6	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar, jismoniy shaxs	Nukus va viloyatlar markazlarida noturar joy	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 18,500 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi
7	Jismoniy shaxslar	Yuridik shaxs	Nukus va viloyatlar markazlarida noturar joy	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 18,500 so'm	12%	Ariza beruvchidan kvitansiya, to'lov kunida	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi
8	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar, jismoniy shaxs	Nukus va viloyatlar markazlarida noturar joy	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 18,500 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi
9	Jismoniy shaxslar	Yuridik shaxs	Boshqa tumanlardagi noturar joy	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 7,500 so'm	12%	Ariza beruvchidan kvitansiya, to'lov kunida	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi
10	Jismoniy shaxslar	Jismoniy shaxslar, jismoniy shaxs	Boshqa tumanlardagi noturar joy	Shartnoma bo'yicha, 1 kv. m uchun minimum 7,500 so'm	12%	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	5-bandlovi ch. 5 st. 437 NK ga mos kelishi	4-bandlovi ch. 4 st. 422 NK ga mos kelishi

11	Yuridik shaxs	O'zog'i yuridik shaxs	Barcha joylar	Shartnoma bo'yicha, 3-4 st. 248 NK	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Talab etiladi	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	-	
12	Jismoniy shaxslar – nariydarak	O'zog'i yuridik shaxs	Barcha joylar	Arendatorga (yuridik yoki jismoniy shaxs) va joylashuv turigiga qarab bo'lingan	20% ch. 3 st. 382 NK	Arendatorga (yuridik yoki jismoniy shaxs) va joylashuv turigiga qarab bo'lingan	Keyingi oyning 5-kuniga qadar	Ulardan so'miy erkinliklari bo'yicha shartlar belgilash	-

Ob'ektlarni ijaraga berishda kichik biznes sub'ektlari soliq majburiyatlarini hisobga olish va taqsimlashda noaniqliklarga duch kelishi mumkinligini hisobga olish muhimdir.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu tahlil va taklif etilayotgan strategiya O'zbekistonda ijaradan olinadigan daromad solig'i ma'muriyatchiligi tizimini takomillashtirishga kompleks yondashuv muhimligini ta'kidlaydi. Taklif etilayotgan chora-tadbirlarning amalga oshirilishi nafaqat mavjud qiyinchiliklarni bartaraf etish, balki kelgusida soliq tizimining yanada samarali va barqaror ishlashini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi 30.12.2019.
2. Kibanova A. ya. soliqlar va soliqqa tortish. M.: Knorus, 2022 Yil. 488 c.
3. Pogorletskiy A. I. etakchi xorijiy mamlakatlarning soliq siyosati: zamonaviy jihatlar. - [Elektron resurs]. - Kirish rejimi:
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/nalogovayapolitika-veduschih-zarubezhnyh-stran-sovremennye-aspekty-1>
5. Ignatova T. V., Alifanova E. N. davlat sektorini byudjet tomonidan moliyalashtirishning institutsional xususiyatlari // moliyaviy tadqiqotlar. 2018. № 2. 20-26 betlar.
6. Tarasova E. V. soliq ma'muriyati: o'quv qo'llanma. Donetsk: Donauigs, 2022 Yil. 220 s.